DENUMIRI ALE EFEMERULUI ÎNTR-UN ROMAN RELIGIOS DIN VEACUL AL XVII-LEA, TRADUS DE UDRIŞTE NĂSTUREL*

MARIA STANCIU ISTRATE
Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti

1. În două contribuţii anterioare[1], dedicate lexicului romanului religios *Varlaam şi Ioasaf*, am prezentat o serie de cuvinte mai puţin sau deloc cunoscute, păstrate în manuscrisul românesc 588, aflat la Biblioteca Academiei Române din Bucureşti. Manuscrisul, datat cca 1670[2], este considerat a fi păstrătorul celei mai fidele copii a redacţiei originare a acestei naraţiuni, traduse de Udrişte Năsturel la jumătatea secolului al XVII-lea[3]. În lucrările amintite am observat că unele dintre cuvintele analizate constituie atestări-unicat, iar altele devansează atestările cunoscute.

2. De aceeaşi factură sunt şi cuvintele analizate în lucrarea de faţă, care, dincolo de noutatea atestării, au ca punct comun faptul că reprezintă încercări ale traducătorului de a denumi noţiunea de *efemer*. De remarcat că unii termeni au fost abandonaţi în copia manuscrisă, realizată de grămăticul Fota în 1673[4], cea de-a treia şi ultima, în acelaşi timp, dintre copiile din secolul al XVII-lea, considerate a fi fost reproduse de acelaşi copist. Acesta a preluat uneori glosele marginale sau interne ale traducătorului, iar alteori a operat substituiri proprii, adaptând textul la limba vorbită. Compararea contextelor din cele două copii

*Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului „Valorificarea identităţilor culturale în procesele globale", cofinanţat de Uniunea Europeană şi Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, contractul de finanţare nr. POSDRU/89/1.5/S/59758.

[1] Vezi Stanciu-Istrate 2010: 315-323; Stanciu-Istrate 2012: 37-43. Contribuţia apărută în 2012 valorifică, parţial, comunicarea prezentată la colocviul căruia îi este dedicat prezentul volum, în care publicăm, cealaltă parte a comunicvării. Am procedat astfel, din cauza spaţiului restrâns alocat aici fiecărei lucrări. Precizăm, totodată, că unii dintre termenii analizaţi aici au făcut obiectul comunicării intitulate *Time and space in* ***The Story of Saints Varlaam and Josaphat, translated by Udrişte Năsturel*****, prezentată oral la** Conferinţa Internaţională *Limbă şi literatură – Repere identitare în context european*, organizată de Facultatea de Litere a Universităţii din Piteşti în 2011.

[2] Vezi Ştrempel 1978.

[3] Primele 8 file ale manuscrisului 588 lipsesc. Data traducerii apare menţionată în titlul ms. rom. 2470, aproape identic cu ms. 588 după care a fost copiat în 1671: *Traiul şi viiaţa a preacuvioşilor părinţilor noştri a lui Varlaam şi a lui Ioasaf, scrisă de preacuviosul părintele nostru Ioan Damaschin pentru folosul sufletesc. Iar acum de în limbă slovenească întoarsă fu pre românească de mult păcătosul robul lui Hristos Udrişte Năsturel de Fiereşti, al doilea logofăt, în anul de la facerea lumii 7157 (= **1649**).* Vezi Ştrempel 1983: 282.

[4] Este vorba despre ms. rom. 3339, aflat la BAR Bucureşti, datat 1673. Vezi Ştrempel 1987: 92.

BDD-V912 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:04:13 UTC)

manuscrise, 588 şi 3339[1], în care termenii analizaţi apar, ni s-a părut astfel binevenită. În stabilirea modelului urmat în crearea anumitor termeni, am avut în vedere şi textul slavon, prezent în manuscrisul 588 în paralel cu textul românesc.

3. Vremesc „vremelnic, trecător" nu apare înregistrat în DLR. În textul nostru apare în citate ca: *nici întru un chip temându-mă de ceastă moarte* ***vremească*** (154[r]); *de ceastă* ***vremească*** *moarte nici întru un chip nu mă tem* (154[v])[2]. În versiunea slavonă a manuscrisului românesc 588 îi corespunde sl. vremenny´ (v. T).

4. Acelaşi termen slavon a fost transpus în alte porţiuni ale textului şi prin ***vremenic***[3]. Potrivit atestărilor din DLR, *vremenic* apare înregistrat prima oară chiar în traducerea lui Năsturel, citatul din *Crestomaţia* lui Gaster fiind extras din acest text: *De vreame ce întrebi, împărate, începătura de unde-m fu mie a nu băga în seamă pre ceaste* ***vremenice*** *şi a mă lipi cu totul către nădejdile veacinice, ascultă!* (6[r]); (...) *nu păntru ceaste* ***vremenice*** *şî trecătoare să caz den dulceaţa celor vecuitoare şî neputrede* (141[r]) etc. (v. T). În primul citat, *vremenic* este glosat marginal prin *trecător*, glosă preluată de grămăticul Fota în copia de la 1673 (v. T).

5. *Vremesc* apare înregistrat în ms. 588 de nouă ori, două dintre ocurenţe fiind forme de plural. De cealaltă parte, *vremenic* este consemnat de şase ori, de fiecare dată la plural (v.T). În lipsa altor atestări, *vremesc* poate fi considerat o creaţie-experiment a lui Năsturel. Potrivit contextelor în care apar, *vremesc* caracterizează de obicei *moartea*, pe când *vremenic* este folosit pentru a caracteriza lucrurile în general. De altfel, în text apare chiar sintagma *lucruri(le) (ceale) vremenice* (v.T nr. 12 şi 13). De cele mai multe ori, *vremesc* a fost înlocuit în copia din ms. 3339 cu *trecător*. O singură dată am consemnat substituirea lui *vremesc* prin *vremenic* (V.T nr. 3). La rândul său, *vremenic* nu se mai păstrează în ms. 3339 în niciunul dintre citatele în care l-am găsit în ms. 588. În patru dintre cele şase contexte citate în tabelul de la sfârşit îi ia locul *trecător* (v. T nr. 8, 10, 12, 13), iar în celelalte două este înlocuit prin sintagma *până la o vreme* (v. T nr. 9 şi 11), dat fiind faptul că termenul *trecător* apare el însuşi în aceste exemple în raport de coordonare copulativă cu *vremenic*, conform originalului slavon, unde îi corespunde tekuwi´.

5.1. În sfârşit, chiar dacă *vremenic* a fost abandonat în textul copiat în 1673, înlocuirea ulterioară a sufixului *– enic* cu *-elnic* a fost salutară pentru acest termen. *Vremelnic* s-a fixat în vocabular şi graţie relativei productivităţi. Ne referim la derivatele: *vremelnicesc, vremelniceşte, vremelnicie*, învechite astăzi şi folosite mai ales din considerente de ordin stilistic.

5.2. Înlocuirea aproape generală în manuscrisul 3339 a lui *vremesc şi vremenic* prin *trecător* a simplificat traducerea. Se poate vedea în acest fapt o tendinţă de adaptare a textului la limba vorbită în dauna efectelor stilistice avute, desigur, în intenţie de traducător, care traducea diferit adjectivele slavone vr™men´nß şi t™kuw¥i. Să nu uităm că glosa marginală *trecător* apare doar pentru primul dintre citatele consemnate pentru *vremenic*. Totodată,

[1] Manuscrisul a fost editat în anul 1904. Vezi Năsturel 1904. În continuare, pentru trimiterile la această versiune, vom indica în paranteză pagina ediţiei.

[2] Pentru mai multe citate, ca şi pentru corespondentul slavon al termenului subliniat şi pasajul corespondent din manuscrisul 3339, vezi tabelul de la sfârşit. În continuare, trimiterile de acest tip vor fi abreviate prin v.T.

[3] Scris vremenniçe.

BDD-V912 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:04:13 UTC)

trecător apare el însuşi de mai multe ori folosit de traducător: *Şî urmând noi cuvintelor fericiţilor acelora, cu totul ocărâm ceaste putrede şî* ***trecătoare*** *lucruri ale ceştii vieţi* (108^{v}). Derivat din verbul moştenit *trece*, *trecător* apare înregistrat cu sensul „care nu durează mult, efemer" încă din secolul al XVI-lea, ceea ce înseamnă că era uzual în vremea în care Năsturel traducea romanul. Prin urmare, introducerea în limbă a lui *vremenic* şi *vremesc* cu nuanţele amintite mai sus, constituie un indiciu al intenţiei traducătorului de diferenţiere a limbajului artistic de cel utilitar.

Din acelaşi câmp semantic cu *vremenic, vremesc, trecător* fac parte *învechiciune, putred, putrezitor*, înregistrate mai mereu alături de antonimele *neputred, netrecător, nevechitor, trăitor, fără-de-moarte, fără-de-sfârşenie, vecuitor*.

6. Învechiciune (< învechi + -ciune), lipseşte din lucrările lexicografice: *Şî den zioa ce te-ai îmbrăcat în omul cel nou, de-acuma nu te mai strica naintea lui cu* ***învechiciune****, ce te înnoiaşte în toată vreamea cu dereptatea, cu cuviioşenie şî cu adevăr* (170^{r}). Termenul este păstrat în manuscrisul românesc 3339: (...) *să nu te mai strici înaintea lui cu* ***învechiciune*** (...) (p. 162). Sensul său este „lucru, faptă care învecheşte", altfel spus „ceea ce face ca lucrurile să nu dureze, vremelnicie". În versiunea slavonă îi corespunde obetß,aniö (< obetß,at´ „a se învechi + – aniö), glosat de Miklosich prin „veterascere" (Miklosich: 1963 s.v.). Deşi româna veche cuprinde multe derivate cu sufixul *-anie*, împrumutate din slavonă sau formate în interiorul limbii, în cazul de faţă sl. -aniö a fost redat prin sufixul de origine lat. *-ciune.* Identitatea formală şi semantică dintre cele două derivate ne determină să considerăm că derivatul românesc, neatestat până acum în alte texte, a apărut prin calc lingvistic după modelul slavon amintit.

7. Putred cu sensul „care este supus pieirii; trecător" apare pentru prima oară în *Cazania* lui Varlaam[1] (1643). În citatul extras din *Cazanie* şi înregistrat în DLR, *putred* apare într-un context asemănător celui din romanulul *Varlaam şi Ioasaf*: *Au făcut Dumnedzău ceriul şi pământul şi omul, toate câte-s văzute şi nevăzute, carile sânt* ***putrede*** *şi trecătoare* (VARLAAM, C, 82)[2]; cf.: *Dea-ţi Domnul vecuitoarele în locul vremeştilor, şî în locul* ***putredelor****, neputredele şî nevechitoarele* (283^{v}); cf. în textul slavon: da(d´ti g$d´ vß vr™menn¥x m™sto v™çnaå, vß tl™nn¥x m™sto netl™naå, i neobetß,aüwaå ; cf. în ms. 3339: *(...) şi în locul cestor* ***putrede****, ceale netrecătoare şi neputrede şi nevechitoare* (p. 284).

8. Putrezitor „putrescibil; care este muritor, trecător, efemer" a fost atestat pentru prima oară la Coresi în Cazania II[3], unde apare folosit cu valoare adjectivală. Năsturel îl foloseşte atât adjectival, cât şi cu valoare de substantiv: *Ce să venim dară, o, împărate, către singurele acealea făpturi ca să arătăm de dânsele cum că nu sânt dumnezei, ce sânt* ***putrezitoare*** *şî schimbătoare, făcute den ce n-au fost cu porunca Celuia ce iaste Dumnezeu, carele e neputred* (216^{v}); cf. în textul slavon: (...) n™ sÁñ bozi, no tl™n¥ i prem™nåæweså (...); *deaca noao, pământeanilor şî* ***putrezitorilor****, şî învescuţilor cu cest greu şî pătimaş trup, ne-ară fi ajunse cu cugetul şî cu cuvântul (...), n-ară fi prea lucruri mari* (58^{v}); cf. în varianta slavonă: awe bo namß zemn¥mß i tl™nn¥mß (...). *Putrezitor* rămâne neschimbat în copia aflată în ms. 3339 (v. T).

[1] Vezi DLR, s.v.
[2] *Ibidem*.
[3] Vezi DLR, s.v.

BDD-V912 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:04:13 UTC)

Potrivit contextelor slavone citate, Năsturel a optat pentru traducerea sl. tl™n´nß atât prin *putred* cât şi prin *putrezitor*, primul fiind folosit în caracterizarea substantivelor *(–) animat*, celălalt a substantivelor *(+) animat.* Totodată, sensul lor este nuanţat, *putred* având aspect de participiu trecut, în vreme ce *putrezitor,* ca şi sinonimul *schimbător* din primul citat, caracterizează un proces în derulare. Shimbarea clasei gramaticale a lui *putrezitor,* folosit cu valoare substantivală în doilea citat de mai sus, s-a produs ca urmare a unui calc lexico-gramatical după sl. tl™n¥ , folosit cu valoare substantivală.

9. Dintre antonimele amintite mai sus atrag atenţia: *nevechitor* şi *trăitor*. **Nevechitor** apare alături de *neputred,* în relaţie de antonimie cu *putred*: *Dea-ţi Domnul* ***vecuitoarele*** *în locul* ***vremeştilor****, şî în locul* ***putredelor****,* ***neputredele*** *şî* ***nevechitoarele*** (283^{v}). DLR nu înregistrează derivatul *nevechitor,* al cărui sens, potrivit contextului, pare să fie „care nu se învecheşte, care este veşnic”. În copia din manuscrisul românesc 3339, copistul Fota adaugă celor doi termeni, *neputred* şi *nevechitor,* un al treilea: *netrecător*: *De-ţi Domnul, în locul cestor trecătoare şi în locul cestor putrede, cele* ***netrecătoare*** *şi* ***neputrede*** *şi* ***nevechitoare*** (p. 284). În versiunea slavonă lui *nevechitor* îi corespunde neobetß,aüwaå, al cărui cuvânt-bază ar putea fi pus în legătură cu derivate ale verbelor slavone obetß,avati, obetß,ati „veterascere” (MIKLOSICH, 1963: s.v.). Aşa încât este foarte posibil ca şi de această dată să avem a face cu un calc lingvistic.

10. Trăitor „care durează, care se menţine”, antonim al lui *putred* şi *vremenic* şi sinonim cu *vecuitor* şi *stătător* în citatele de mai jos, are ca primă atestare în DLR, Miron Costin, *Opere*[1]. În lipsa altor atestări, putem spune că Năsturel este primul care utilizează acest termen, în toate contextele în care apare având valoare substantivală: *Aşadară fiind noi prelăstiţi şî nesfătuind noi niciodată de ceale* ***trăitoare*** *şî vecuitoare (...), de năprasnă va sosi asupră-ne peirea de moarte* (120^{r}); cf. în sl.: (...) nesßv™tÁüwimß ni edinoü Σ Σn™(x) preb¥vaæwi(x) i v™çn¥(x) (...); *de-ţ veri cumpăra cu ceaste putrede şî vremenice, ceale stătătoare şî* ***trăitoare*** (127^{v}); cf. în sl.: (...) i skÁpivß tl™(n)n¥mi simi i vreme(n)n¥mi, stoæwaa i preb¥vaüwaa. În ms. 3339 copistul Fota înlocuieşte în primul citat pe *trăitor* prin *trecător*: *(...) nesfătuindu-ne niciodată de ceale* ***trecătoare*** *şi vecuitoare* (p. 126), lăsându-l însă neschimbat în al doilea citat: *vei cumpăra cu aceaste putrede şi tricătoare ceale stătătoare şi* ***trăitoare*** (132). Probabil că sensul lui *trăitor* nu i-a fost prea clar la început copistului, deşi raportul de coordonare copulativă cu *vecuitor* putea să-i fie de folos, ca şi contextul slavon, unde-i corespunde prebyvaüwi´, participiul prezent activ al verbului pr™byvati, „a dura, a dăinui”. Nu ar fi exclusă nici copierea în grabă a textului care putea conduce la confuzia celor doi termeni.

De remarcat că, şi în acest caz, trecerea lui *trăitor* de la adjectiv la substantiv s-a produs prin calc lexico-gramatical după sl. prebyvaüwi´, folosit cu valoare substantivală în citatul slavon reprodus mai sus.

11. Alternanţa şi frecvenţa cuvintelor analizate nu este surprinzătoare, cum nu este, de altfel, nici raportul de opoziţie în care aceştia apar folosiţi. Intenţiile declarate ale lui Varlaam de a-l converti pe Ioasaf la creştinism, impuneau un discurs din care să reiasă superioritatea noii religii. Iată alte citate în acest sens: *nu păntru ceaste* ***vremenice*** *şî* ***trecătoare*** *să caz den dulceaţa celor* ***vecuitoare*** *şî* ***neputrede*** (141^{r}); *câtă nebunie şî nechipzuială iaste a mai voi şî a mai iubi pre ceale* ***putrede*** *şî* ***trecătoare****, neputincioase şî de nemica, decât pre ceale*

[1] Vezi DLR, s.v.

BDD-V912 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:04:13 UTC)

neputrede, *şî* ***vecuitoare***, *şî* ***fără-de-moarte***, *şî* ***fără-sfârşenie***, *şî cu această* ***vremească*** *îndulcire a se lipsi de-ndulcirea acelor* ***netrecătoare*** *bunătăţi* (199[r]); *Că văzutele sânt* ***în vreame scurtă***, *iară nevăzutele sânt* ***vecuitoare*** (286[v]); *ai schimbat ceaste* ***pământeşti*** *şî* ***putrezitoare***, *pre ceale* ***vecuitoare*** *şî* ***neputrede*** (289[r]).

12. Deşi „trecătoare" prin vocabularul românei literare, cuvintele pe care Năsturel le-a considerat potrivite pentru exprimarea noţiunii de efemer constituie o probă a talentului său creator, o dovadă că nu a fost un simplu scrib, ci, aşa cum observa Emil Turdeanu, un adevărat scriitor (Turdeanu, 1985, p. 335). Încercarea sa de a crea termeni noi[1], cei existenţi părându-i-se, probabil, mai puţin expresivi, îl situează pe Năsturel, fie şi numai prin această traducere, printre creatorii de limbă ai epocii vechi, prefigurând aparţia mitropolitului Dosoftei.

Citate

Nr. crt.	Manuscrisul românesc 588	Varianta slavonă din manuscrisul 588	Manuscrisul românesc 3339, ediţia Năsturel 1904
1.	*nici întru un chip temându-mă de ceastă moarte* ***vremească*** (153[v]).	vremen(n)yå	*nici într-un chip nu mă tem de această moarte* ***trecătoare*** (p. 151).
2.	*de ceastă* ***vremească*** *moarte nici întru un chip nu mă tem* (154[v]).	vremen(n)yå	*nici într-un chip nu mă tem de această moarte* ***trecătoare*** (p. 151).
3.	*de* ***vremească*** *moarte nici mă spământez, nici vreadnică de acesta nume o socotesc să fie* (154[v]).	vremen(n)yå	*De această moarte* ***vremenică*** *nu-mi iaste frică, nici o socotesc să fie vreadnică de acest nume* (p.151).
4.	*cu această* ***vremească*** *îndulcire a se lipsi de-ndulcirea acelor netrecătoare bunătăţi* (200[r]).	vremen(n)y(m)	*cu această îndulcire* ***trecătoare*** *a se lipsi de îndulcirea celor netrecătoare bunătăţi* (p. 195).
5.	*păntru dulceaţa păcatului* ***vremesc***, *aleaseră-ş muncă de veac* (209[v]).	vremen(n)ago	*păntru dulceaţa păcatului* ***trecător*** *şi-au ales munca cea de veac* (p. 204).
6.	*cine iaste atâta de nechipzuit (...) carele n-ară mai voi a răbda mii de morţi de ceaste* ***vremeşti***, *păntru să se izbăvească de moartea cea veacinică* (210[r]).	vremen(n)y(x)	*cine ar fi atâta de nechipzuit, (...)carele să nu voiască a mai răbde mii de morţi de aceaste* ***trecătoare***, *ca să se izbăvească de moartea cea de veac* (p. 204).
7.	*Nu te înălţa cu ceastă slavă* ***vremescă*** *întru deşarta trufă* (275[r]).	vremen(n)oü	*Nu te înălţa cu această slavă* ***trecătoare*** *în trufiia cea deşartă* (p. 275).
8.	*De vreame ce întrebi, împărate, începătura de unde-m fu mie a nu băga în seamă pre ceaste* ***vremenice*** *şi a mă lipi cu totul cătră nădejdile*	vremen(n)y(x)	*de vreame ce întrebi, împărate, începătura de unde-mi fu mie a nu băga în seamă ceaste* ***trecătoare*** *şi a mă lipi cu totul cătră nădăjduirile ceale veacinice, ascultă!* (p.

[1] Vezi şi cuvintele analizate în contribuţiile anterioare: Stanciu Istrate 2010: 315-323; Stanciu Istrate 2012:37-43.

BDD-V912 © 2012 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:04:13 UTC)

	veacinice, ascultă! (6^{r}).		14).
9.	*Aşa sânt şî ceastea ce sânt aice, toate* ***trecătoare*** *şî* ***vremenice*** (121^{v}).	tekÁwaa i vremen(n)aa	*aşa sânt şi ceste de aici: toate* ***trecătoare*** *şi* ***până la o vreme*** (p. 127).
10.	*de-ţ veri cumpăra cu ceaste putrede şî* ***vremenice*** *ceale stătătoare şî trăitoare* (127^{v}).	vreme(n)n¥mi	*vei cumpăra cu aceaste putrede şi* ***tricătoare*** *cele stătătoare şi trăitoare* (p. 132).
11.	(...) *nu păntru ceaste* ***vremenice*** *şî* ***trecătoare*** *să caz den dulceaţa celor vecuitoare şî neputrede* (141^{r}).	vremen(n)y(x) i mimo tekÁwi (x)	(...) *nu cumva pentru ceaste* ***trecătoare*** *şi* ***până la o vreame*** *eu să caz den dulceaţa celor vecuitoare şi neputrede* (p. 141).
12.	*Dici deaca aceaste lucruri* ***vremenice*** *nici măcară cel mai mic dentr-însele nu l-am avut întru nebăgare de seamă* (204^{r-v}).	vremen(n)yå	*Deci, deaca nici măcară lucrurile ceale mai mici şi* ***trecătoare*** *nu le-am avut întru nebăgare de seamă* (p. 199).
13.	*L-ai pohtit mai vârtos decât lucrurile ceale* ***vremenice*** *şî putrizitoare* (283^{r}).	vremen(n)y(x)	*L-ai pohtit mai vârtos decât toate lucrurile ceale* ***trecătoare*** *şi putrezitoare* (p. 283).
14.	*Şî den zioa ce te-ai îmbrăcat în omul cel nou, de-acuma nu te mai strica naintea lui cu* ***învechiciune****, ce te înnoiaşte în toată vreamea cu dereptatea, cu cuviioşenie şî cu adevăr* (170^{r});	obetß,aniö	(...) *să nu te mai strici înaintea lui cu* ***învechiciune*** (...) (p. 162)
15.	*Dea-ţi Domnul vecuitoarele în locul vremeştilor şî în locul* ***putredelor****, neputredele şî nevechitoarele* (283^{v}).	tl™nn¥(x)	*(...) şi în locul cestor* ***putrede****, ceale netrecătoare şi neputrede şi nevechitoare* (p. 284).
16.	*acealea făpturi (...) nu sânt dumnezei, ce sânt* ***putrezitoare*** *şî schimbătoare* (216^{v}).	tl™n¥	*făpturile acealea (...) nu sânt dumnezei, ce sânt neşte lucruri schimbătoare şi* ***putrezitoare*** *(p. 212)*
17.	*deaca noao, pământeanilor şî* ***putrezitorilor****, şî învescuţilor cu cest greu şî pătimaş trup, ne-ară fi ajunse cu cugetul şî cu cuvântul (...), n-ară fi prea lucruri mari* (58^{v}).	tl™nn¥mß (...)	*că noao, pământeanilor şi* ***putrezitorilor*** *şi înfăşaţilor cu cest trup greu şi pătimaş (...)* (p. 82).
18.	*Dea-ţi Domnul vecuitoarele în locul vremeştilor, şî în locul putredelor, neputredele şî* ***nevechitoarele*** (283^{v}).	neobetß,aüwaå	*De-ţi Domnul, în locul cestor trecătoare şi în locul cestor putrede, cele netrecătoare şi neputrede şi* ***nevechitoare*** (p. 284).
19.	*Aşadară fiind noi prelăstiţi şî nesfătuind noi niciodată de ceale* ***trăitoare*** *şî vecuitoare (...), de năprasnă va sosi asupră-ne peirea de moarte* (120^{r}).	preb¥vaæwi(x)	*(...) nesfătuindu-ne niciodată de ceale* ***trecătoare*** *şi vecuitoare* (p. 126);
20.	*de-ţ veri cumpăra cu ceaste*	preb¥vaüwaa	*vei cumpăra cu aceaste putrede şi*

BDD-V912 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:04:13 UTC)

	putrede şî vremenice, ceale stătătoare şî ***trăitoare*** (127[v]).		*tricătoare ceale stătătoare şi* ***trăitoare*** (132).

BIBLIOGRAFIE

Miklosich, Fr., 1865, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum: emendatum auctum*. Vindobonae, Guilelmus Braumueller.

Năsturel, P. V. 1904, *Vieaţa Sfinţilor Varlaam şi Ioasaf*. Tradusă din limba elenă la anul 1648 de Udrişte Năsturel de Fiereşti, al doilea logofăt, ediţie alcătuită de Generalul ~, Bucureşti.

Stanciu-Istrate, Maria, 2010, „Raritățli lexicale în romanul popular *Varlaam şi Ioasaf*, versiunea Udrişte Năsturel", în volumul *In honorem Gheorghe Mihăilă*. Volum îngrijit, de Mariana Mangiulea. Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 315-323.

Stanciu-Istrate, Maria, 2012, „Derivate neobişnuite într-un text românesc din a doua jumătate a secolului al XVII-lea", în *Limba română*, LXI, nr. 1, p. 37 – 43.

Ştrempel Gabriel, 1978, *Catalogului manuscriselor româneşti*,vol. I, Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică.

Ştrempel Gabriel, 1983, *Catalogului manuscriselor româneşti*,vol. II, Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică.

Ştrempel Gabriel, 1987, *Catalogului manuscriselor româneşti*,vol. III, Bucureşti, Editura ştiinţifică şi enciclopedică.

Turdeanu, Emil 1985, „Le roman de *Barlaam et Ioasaph* en Roumain : Les versions d'Udrişte Năsturel, de Vlad Boţulescu et des «Vies des Saints», în *Etudes de littérature roumaine et d'écrits slaves et grecs des Principautés Roumains*, Leiden, E.J. Brille, p. 329-380.

NAMING THE "EPHEMERAL" IN A RELIGIOUS NOVEL FROM THE 17TH CENTURY, TRANSLATED BY UDRIŞTE NĂSTUREL

(*Abstract*)

Although transient through the Old Romanian literary lexis, the lexical innovations by which Udrişte Năsturel translated the notion 'ephemeral' are a testimony to his preoccupations for the literary language, and at the same time to his talent as a writer. His attempt to innovate, originating from its desire to find the best fitting word, places Năsturel, be it only because of this translation, among the language architects of the old period, foreshadowing the appearance of Bishop Dosoftei.

BDD-V912 © 2012 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-23 06:04:13 UTC)